

MEVCUT YAPILARDA YANGINDAN KORUNMA SORUNU FIRE PROTECTION PROBLEM IN EXISTING BUILDINGS

İkbal ERBAŞ*

Öz

Yangın kayıplarının önüne geçilebilmesi için üzerinde durulması gereken en önemli nokta iyi tanımlanmış bir yangın mevzuatının varlığıdır. 2002 yılında yürürlüğe giren Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik ile yeni yapılaşma açısından olumlu adımlar atılmıştır. Yönetmelikte yer alan “mevcut yapı” tanımı daha sonraki yıllarda yapılan düzenlemelerde farklı içeriklere sahip olmuştur. Mevcut yapı kapsamına giren yapı tanımındaki bu değişiklikler de bu yapıların yangın riskine karşı alınması gereken tedbirlerden yoksun olarak yaşam döngüsünü devam ettirmelerine neden olmaktadır. Bu çalışmanın amacı yangın mevzuatının yürürlüğe girmesinden önce tamamlanması nedeniyle yangın tedbirleri açısından mevzuat gereklilikleri dışında tutulan mevcut yapı tanımına giren yapılara dikkati çekmektir. Bu amaçla çalışma kapsamında yangın mevzuatı mevcut yapı tanımındaki değişiklikler üzerinden değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yangın, Yangın Mevzuatı, Yangın Yönetmeliği, Mevcut Yapı.

Abstract

The most important point that needs to be addressed in order to prevent fire losses is the existence of a well-defined fire legislation. By “the Regulation on the Protection of Buildings from Fire”, which came into force in 2002, positive steps have been taken in terms of newly constructed buildings. The definition of “existing buildings” in the regulation has different contents in the subsequent years. Changes in the definition of existing building within the scope of the legislation caused these structures to continue their life cycle without the necessary measures to be taken against the risk of fire. The aim of this study is to draw attention to the existing buildings that are excluded from the fire legislation requirements due to they were constructed before the force of the legislation. For this purpose, the fire legislation has been evaluated in terms of the changes in existing building definition.

Keywords: Fire, Fire Regulations, Fire Code, Existing Building.

1. Giriş

Tasarlanan her binada yangın riski var olmaklar birlikte (Abrahams ve Stollard, 2003, 1). Önleme, korunma ve söndürme olmak üzere üç temel fonksiyonu içinde barındıran “yangın güvenliği” kavramı mimari tasarım sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bugün uygulanmakta olan yangın mevzuatının tüm Türkiye’de uygulanır hale gelmesi süreci yakın bir geçmişe sahip olmuş olsa da, mevzuatın yalnızca tasarım ve yapım süreçlerini kapsar nitelikte olmayıp aynı zamanda işletim ve bakım süreçlerini de kapsar niteliğe sahip olması oldukça önemli bir adımdır.

Yangınlar toplumsal yaşamı etkileyen bir unsur olmakla şehir yaşamının büyük bir kesimini etkilemektedir. Bu zaman aralığına bakıldığında, yangınların geride bırakmış olduğu yıkım açıkça görülmektedir (Kaya, 2018, 35). 2018 yılı Eylül ayı sonu itibariyle yalnızca İstanbul’da; yapısal yangın olarak tanımlanan 3.645 konut, 124 fabrika, 5.531 diğer bina, 1.201 araç yangını ve yapısal olmayan yangın olarak tanımlanan 2.201 ot, 3.072 çöp, 59 orman/fundalık yangını meydana gelmiş olup bu yangınların tümüne müdahale edilmiştir. Tüm yangınlarda bir önceki yılın aynı dönemi ile %21, 2017 yılı sonu itibariyle de 2013 yılına göre %10’luk bir azalış olmakla birlikte, genel olarak yapısal yangınlarda 2013 ve 2017 yılları arasında konut yangınlarında %18, fabrika yangınlarında %4, diğer bina yangınlarında %17, araç yangınlarında %11 olmak üzere toplamda %17 oranında bir artış gözlenmektedir (İBBİM, 2018, 9). İstanbul’da binalarda alınan yangın önlemleri son yıllarda iyileşmesine rağmen ot yangınları hariç yapısal ve yapısal olmayan bütün yangınlarda artış olmasının en büyük sebebi, binaların sayısının ve nüfusun hızlı artışıdır. Bunların yanında eskiyen tesisatların ve kişi başına tüketilen enerjinin artmış olmasının da etkisi olmuştur (Kılıç, 2018, 10). Artışın yalnızca İstanbul iliyle sınırlı olduğu dikkate alındığında elde edilen veriler oldukça düşündürücüdür.

*Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

Tüm ülkeyi ve tüm yapı gruplarını kapsar nitelikteki ilk yangın yönetmeliği olan “Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik” in 2002 yılında yürürlüğe girmesiyle, yönetmelik öncesinde yapımı tamamlanmış olan yapılar “mevcut yapı” olarak tanımlanmış ve 2002 yılından günümüze mevcut yapı tanımı farklı düzenlemelere tabi olmuştur. Mevcut yapı tanımında yapılan düzenlemeler bu yapılarda daha farklı tedbirler alınmasını gerekli kılarken, alınacak tedbirler ne yazık ki karşılaşılabilecek bazı teknik gerekçelerle sınırlı tutulmuştur. Böylelikle mevcut yapı tanımına giren yapılar için alınacak tedbirler bir anlamda daha esnek hale getirilmiştir. Bu noktada hangi yapıların mevcut yapı tanımına girdiği hususu da önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı yangın mevzuatının yürürlüğe girmesinden önce tamamlanması nedeniyle yangın tedbirleri açısından mevzuat gereklilikleri dışında tutulan ve özel hükümlere tabi olan mevcut yapı tanımına giren yapılara dikkati çekmektir. Bu amaçla çalışma kapsamında yangın mevzuatı mevcut yapı tanımındaki değişiklikler üzerinden değerlendirilmiştir.

2. Türkiye’de Yangın Mevzuatının Gelişimi

Osmanlı döneminde askeri bir örgütlenmenin içerisinde düşünülmüş olan yangın söndürülmesine yönelik faaliyetler daha sonra dünyadaki gelişmelerde dikkate alınarak bir yerel yönetim hizmetine dönüştürülmüştür. Cumhuriyetle birlikte çıkarılan belediyeler yasasının içerisinde yangından korunma hizmetleri belediyelerin eline bırakılmış ve bu hizmet, kentleşme arttıkça en önemli yerel hizmetlerden biri olmuştur (Söylemez, 2012).

1966 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe giren “Devlet Tarafından Kullanılan Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik” yangın korunumu hususunda Türkiye’de uygulanan ilk yasal mevzuat olma özelliğini taşımaktadır. Yalnızca kamu binalarında alınacak önlemlerle sınırlı kalan ve konut yapılarını kapsamadığı gibi sinema, tiyatro, otel vb sosyal amaçlı, toplu kullanıma açık yapıları da kapsamayan bu yönetmeliğin oldukça sınırlı bir yapı grubunu kapsamaması yönetmeliğin o dönemdeki en temel eksikliği oluşturmaktadır.

1992 yılı öncesi yangın mevzuatının durumuna bakıldığında konu ile ilgili yasal düzenlemelerden ziyade, tüzük ve yönetmeliklerde düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Yangına karşı yapısal güvenlikle ilgili olarak ülkemizde, gelişmiş batı ülkelerinde olduğu gibi yangından korunma, yangına dayanıklılık ve yangın durumunda mukavemet hesaplarının bulunmaması, yapı malzemelerinin yanıcılık sınıflandırmasının yapılmaması ve bu konuda standartların henüz belirlenmemiş olması da yangına karşı alınması gereken önlemleri ve bu konudaki denetimleri o yıllarda zorlaştırmaktaydı (Kılıç, 2010).

1995 yılında “Kamu Binalarının Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik” yürürlüğe girmiş ve 1966 yılındaki kamu binalarına ilişkin yönetmeliği geliştirmeye yönelik hükümler getirilmekle birlikte yönetmeliğin kapsamı yine kamu yapılarıyla sınırlı kalmıştır. Bu döneme kadar inşa edilmiş olan kamu yapıları dışındaki yapılar, yangın riskine karşı gerekli hayati tedbirlerden yoksun olarak inşa edilmiştir. Çünkü mevcut yönetmelikler arasında serpiştirilmiş hükümler yangın güvenlik tedbirlerinin alınması için zorlayıcı nitelikte hükümler olamamıştır.

Günümüzde binaların yangından korunması konusunda alınacak tedbirlere ilişkin mevzuat 2015 yılında son haline kavuşan “Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik” kapsamında tanımlanmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları, özel kuruluşlar ve gerçek kişilerce kullanılan her türlü yapı, bina, tesis ve işletmenin, tasarımı, yapımı, işletimi, bakımı ve kullanımı safhalarında çıkabilecek yangınların en aza indirilmesini ve herhangi bir şekilde çıkabilecek yangının can ve mal kaybını en aza indirerek söndürülmesini sağlamak üzere, yangın öncesinde ve sırasında alınacak tedbirlerin, organizasyonun, eğitimin ve denetimin usul ve esaslarını belirlemeyi (BYKY, 2015; md.1) hedef alan yönetmelik bugünkü temelini 1992 yılında yürürlüğe giren “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yangından Korunma Yönetmeliği” ne borçludur.

Yönetmeliğin ilk taslağı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin İstanbul Teknik Üniversitesi’ne (İTÜ) yaptırdığı “Yangın Güvenliği ve Yangından Korunma Araştırması” projesi ile ortaya çıkmıştır. İTÜ öğretim üyeleri tarafından hazırlanan ilk taslak İstanbul İtfaiye Müdürlüğü tarafından kısaltıldıktan sonra ilgili meslek odaları ve idarelerin görüşleri alınarak düzenlenmiştir. İlk olarak yalnızca İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulamaya konan yönetmelik, kısa bir süre sonra başka şehirlerde de uygulanmaya başlanmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin girişimi önemli bir çıkış noktası olmakla birlikte ülke genelini kapsamaması ve yalnızca gönüllü belediyelerce uygulanması yine sınırlayıcı olmuştur.

2002 yılında “Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik” in yürürlüğe girmesiyle birlikte Kamu Binalarının Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik ve belediyeler tarafından çıkarılmış olan bütün yangından korunma yönetmelikleri ve talimatları böylelikle yürürlükten kaldırılmıştır. Türkiye genelinde her türlü yapı, bina, tesis ile açık ve kapalı alan işletmelerinde alınacak yangın önleme ve

söndürme tedbirlerini, yangının ısı, duman, zehirleyici gaz, boğucu gaz ve panik nedeni ile oluşan can güvenliğine yönelik tehlikeleri en aza indirmek için gerekli olan tasarımı, yapımı, kullanım, bakım ve işletim esaslarını kapsayan (BYKY, 2002; md.2) bu yönetmeliğin yayımlanması daha önceki yönetmeliklerin aksine sınırlı bir yapı grubu yerine tüm yapı gruplarını kapsamaması ve zorlayıcı hükümler içermesi nedeniyle yangın mevzuatı açısından oldukça önemli bir adım olmuştur. Yönetmelik 2007 ve 2009 yıllarında geliştirilmeye yönelik değişikliklere uğramış ve yürürlükteki son haline 2015 yılında yapılan düzenleme ile kavuşmuştur.

3. Mevzuatta “Mevcut Yapı” Tanımı ve Değişimi

Ülkemizde yangın mevzuatının gelişmiş diğer ülkelere oranla daha geç bir gelişim göstermiş olması mevzuatın yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan mevcut yapıların sayıca çokluğuna neden olmaktadır. Özellikle İstanbul’un ilk gelişim merkezinde yer alan yerleşim alanlarında bulunan yapıların çoğunun mevzuat öncesinde yapımının tamamlanması ve mevcut yapı niteliğinde olması bu yapıları sahip oldukları yangın riski açısından daha tehlikeli hale getirmektedir. 2018 yılı verilerine göre İstanbul’da yaşanan yangın sayısının 2013 yılında yaşanan yangın sayısına oranla bir artış göstermesi de İstanbul için bir tehlike göstergesidir.

“Mevcut yapı” tanımı tüm ülkeyi ve tüm yapı gruplarını kapsayan ilk yönetmelik olması nedeniyle ilk olarak 2002 yılı yönetmeliğinde yer almaktadır. Bu yönetmeliğe göre yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce yapımı tamamlanmış ya da yapı ruhsatı verilmiş olan yapılar mevcut yapı olarak tanımlanmıştır. Bu yönetmelikte mevcut yapılardan yalnızca kullanım amacı değişen veya ruhsat alma zorunluluğunu gerektiren esaslı onarım ve tadilat yapılacak yapılarda yönetmelik hükümlerine uyulması zorunlu tutulmuştur. Bir başka deyişle yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapımı tamamlanmış ya da ruhsatı alınmış ve herhangi bir tadilata uğramayan mevcut yapılar yönetmelik kapsamına dahil edilmemiştir.

Diğer taraftan mevcut yapılarda yangına karşı alınması gerekli tedbirlerin ilgili belediyelerce bina sahip ve yöneticisi ile kurum amirlerinden yazılı olarak istenmesi ve istek üzerine sorumluların;

- Yüksekliği 30.50 m'yi geçen konut harici bütün binalarda ve yatak sayısı 200’ü geçen oteller ile kullanım alanı 3000 m²’nin üzerinde olan alışveriş, eğlence, ticaret ve toplanma amaçlı yerlerde yönetmelikte istenen tedbirleri 3 yıl içinde yerine getirmeleri

- Diğer mevcut yapılarda ise, belediye itfaiye teşkilatı ile Sivil Savunma Müdürlüğünün görüşü alınarak yönetmelik esaslarına göre belirlenen uygulanabilir iyileştirici tedbirlerin 5 yıl içinde yerine getirilmesi

zorunlu tutulmuştur (BYKY, 2002; Geçici md.1). Bu yönetmeliğe göre kat yüksekliği ve kişi sınırının altında kalan yapılarda yönetmeliğe uygun “iyileştirici tedbirler” almak zorunludur. Söz konusu yapılara ilişkin alınacak özel tedbirlerin yönetmelikte ayrıca tanımlanmaması bu yönetmeliğin en büyük eksikliklerinden birisini oluşturmaktadır. Zaten o dönemde yönetmeliğin genelinde yer alan hükümleri mevcut yapılarda belirtilen süre içerisinde gerçekleştirmek çoğu yapı için hem teknik hem de uygulama açısından mümkün olamamıştır.

2007 yılında yönetmelikte yapılan değişikliklerle 2002 yılındaki yönetmeliğin aksine yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce yapı ruhsatı alınmış olmakla birlikte henüz yapımına başlanmamış olan yapılar mevcut yapı tanımından çıkarılmış ve yönetmeliğin kapsamı daraltılmıştır. Yani bu dönemde bir yapının mevcut yapı sayılabilmesi için ruhsatı alınmakla birlikte yapımının da başlamış olması şartı aranmıştır. Ayrıca ilk defa mevcut yapılarda uygulanacak hükümler özel olarak tanımlanmıştır. Mevcut yapılardan yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonra kullanım amacı değiştirilerek, sağlık, eğitim ve konaklama amaçlı olarak kullanılacak bina ve tesisler, tehlikeli maddelerin bulundurulacağı binalar ve binadaki toplam kullanıcı sayısı 200’ü geçen toplanma amaçlı binalarda da (BYKY, 2007; md.2.2.a, md.2.2.b) yönetmelik hükümlerinin uygulanması zorunlu tutulurken, diğer mevcut yapılarda yönetmeliğe yeni eklenen söz konusu hükümlerin uygulanması zorunlu kılınmıştır.

Ancak mevcut yapılardan, 2002 yılı yönetmeliğine uygun yangın tedbirleri alınmış olanlarında, yeni yönetmelik hükümlerine göre ilave tedbir alınmasının gerekli olmadığı, yapı sahibinin istemesi halinde yönetmelik hükümlerine göre ilave tedbirler alınabileceği belirtilmiştir (BYKY, 2007; md.138.2). Oysaki 2002 yılındaki yönetmelik ve 2007 yılı düzenlemesi arasında önemli farklılıklar mevcuttur. 2007 yılı düzenlemesi karşılaşılan problemlerin azaltılması, yönetmeliğin Avrupa mevzuatına uyumlu hale getirilmesi, yanlış yorumların ve hatalı yazımların düzeltilmesi, yönetmeliğin sadeleştirilmesi, bürokrasinin azaltılması ve teknolojik gelişmelerin ilave edilmesi gibi sebeplerle hazırlanmıştır (Kılıç, 2010). Malzeme ve teknolojilerdeki gelişim dikkate alındığında 2002 yılındaki mevzuata uygun bir mevcut yapıda 2007 yılında getirilen yeni şartların aranmamış olması da önemli bir eksikliklerdir.

2009 yılında Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle yeniden bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemede yönetmeliğin tüm hükümlerinin uygulanması zorunlu olan kullanım amacı değişikliklerinin kapsamı genişletilmiştir. Mevcut yapılardan kullanım amacı bedensel veya zihinsel bir hastalığın veya yetersizliğin tedavisinin veya bakımının yapıldığı veya küçük çocuklar, nekahet halindeki kişiler veya bakıma muhtaç yaşlıların bakımları için kullanılan sağlık amaçlı bina ve tesisler ile yatılı sağlık kuruluşları, anaokulları, kreşler, çocuk kulüpleri, ilköğretim okulları, yetiştirme yurtları, eğlence yerleri ve konaklama gibi fonksiyonlarla değişen yapılar ile tehlikeli maddelerin bulundurulacağı binalar için yönetmeliğin tüm hükümlerinin uygulanması zorunlu tutulmuştur. Diğer taraftan söz konusu fonksiyonlar dışında kullanım amacı değişen mevcut yapılar için yönetmeliğin onuncu kısmındaki mevcut yapılara özel hükümlerin uygulanması zorunlu tutulmuştur (BYKY, 2009; md.138.1). Belirtilmeyen veya açıklık bulunmayan hususlar hakkında, yapı ruhsatı vermeye yetkili idarenin görüşü esas alınmaktadır (BYKY, 2009; md.144.1). Tanımlanmamış hususlar hakkında farklı belediyelerce farklı uygulamalar yapılabileceği düşünüldüğünde mevzuattaki eksikliklerin yorumlanmasının söz konusu idarelerin görüşüne bırakılması da bu yönetmelik açısından önemli bir eksikliktir.

Yönetmelik 2015 yılında da Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile düzenlenmiş olup, bugünkü son şeklini almıştır. Yapılan bu son düzenlemede mevcut yapılara ilişkin bir değişiklik yapılmamıştır. 2007 yılında olduğu gibi hem 2009 yılında yapılan düzenlemede, hem de 2015 yılında yapılan düzenlemede 2002 yönetmeliğine uygun yapılarda yeni yönetmeliğe uygunluk aranmamıştır.

Diğer taraftan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 16.5.2017 tarihli ve 2591 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulu'nca 14.6.2017 tarihinde yeni bir düzenleme onaylanarak 29.6.2017 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve mevcut yapı tanımı değiştirilmiştir. Bu değişikliğe göre yönetmeliğin yürürlüğe giriş tarihi olan 19.12.2007 tarihinden önce yapı ruhsatı başvuru dilekçesi eki yapı projeleri ilgili idaresince onaylanmış yapı, bina, tesis ve işletmeler yönetmeliğin uygulanması açısından mevcut yapı olarak kabul edilmiştir. Yani daha önceki düzenlemeye göre yapı ruhsatı alınıp yapım aşaması başlamış bir yapı mevcut yapı olarak kabul edilirken, yapım aşamasının başlamış olması zorunluluğu da ortadan kaldırılmıştır. Yapının mevcut yapı olarak belirlenmesi için söz konusu tarihte onaylı projeye sahip olması yeterli hale gelmiştir. Böylelikle 2007 yılındaki düzenlemeyle daraltılan mevcut yapı tanımının kapsamı ne yazık ki bu düzenleme ile yeniden genişletilmiştir.

4. Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde uygulana gelen yangın mevzuatının yerleşik bir yapıya kavuşması ne yazık ki çok eski dönemlere dayanmamaktadır. Bu durum özellikle kamu yapıları dışında kalan birçok yapının yangın tehlikesine karşı alınacak önlemlerden yoksun bir şekilde inşa edilmesine neden olmuştur. Geleneksel yapılaşmanın etrafında yeni bir çeper oluşturacak nitelikte gelişen yeni kent düzenleri ile mevcut doku arasındaki malzeme ve yapım sistemleri gibi birçok konuda ortaya çıkan kan uyuşmazlığı, yangın risklerinin önlenmesinde alınacak tedbirler konusunda da kendini göstermektedir.

Muhtemel bir risk faktörü aynı çevrede yer alan bir yapı için tedbir almayı gerektirirken mevcut yapı için aynı tedbirlerin teknik ve yapısal nedenlerle uygulanamıyor olması, yangın mevzuatı açısından önemli bir eksikliktir. Bu bağlamda yönetmelik hükümlerinin genelinin uygulanmasından muaf tutulan ve özel hükümlere tabi olan mevcut yapı tanımının kapsamı önem arz etmektedir. Araştırma sonuçları göstermektedir ki ilk kapsamlı mevzuat tanımından itibaren gerek mevcut yapı tanımı gerekse bu yapılara ilişkin özel hükümlerin şekillendirilmesinde yetersizlikler söz konusudur. Her ne kadar 2007 yılındaki düzenlemeyle mevcut yapı kapsamı daraltılmış olsa da 2017 yılındaki son değişiklik bu kapsamın yeniden genişletilmesine neden olmuştur. 2007 yılından beri mevcut yapı tanımındaki değişiklikler bir önceki yönetmelik düzenlemesine göre mevcut yapı olarak tanımlanan bir binanın, sonraki bir düzenlemede mevcut yapı olmaktan çıkarılmasına neden olmaktadır. Kullanım amaçlarına göre her yapı yangına karşı bir risk faktörüdür. Mevcut yapı tanımını genişletmek daha esnek tedbirler alınabilecek yapı sayısının artmasına neden olacaktır. Esnek tedbirlerin alınıyor olması da gerek bina gerekse bu bina ile komşuluk ilişkisi içinde olan diğer binaların yangın tehlikesiyle yüz yüze olma risklerini de arttıracaktır.

Bu sonuçlar doğrultusunda; yangın mevzuatının mevcut yapı tanımına ilişkin sorunlu yapısı yeniden ele alınmalıdır. Mevcut yapılarda uygulanması gereken hükümler yapıların gerek malzeme uyumu, gerek teknik ve gerekse plan şeması anlamında bu hükümlerin uygulanabilirliği açısından yeniden değerlendirilmelidir. Bu bağlamda riskli yapı grubunda yer alan yapı sayısını azaltmak için mevcut yapı kapsamı daraltılmalı ve mevcut yapılarda uygulanma zorunluluğu olan hükümlerin içeriği genişletilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abrahams, John & Stollard, Paul (2003). *Fire from first principles: a design guide to building fire safety*. Routledge.
- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik (26.07.2002). Resmi Gazete, 24827.
- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik (19.12.2007). Resmi Gazete, 26735.
- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (9.09.2009). Resmi Gazete, 27344.
- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (9.07.2015). Resmi Gazete, 7401.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Müdürlüğü (2018). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı İstatistikleri*. İstanbul.
- Kaya, Hanifi (2018). Türkiye’de Yangınlar (1923-1960). *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.2, S.1, s. 28-39.
- Kılıç, Abdurrahman (2010). *Ateşi Tutan Eller - Ateş Kahramanları*. İstanbul: Teknik Yayıncılık Grubu.
- Kılıç, Abdurrahman (2018). Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye’de Yangın İstatistikleri. *Yangın ve Güvenlik Dergisi*, S.199, s. 8-10.
- Söylemez, Adnan (2012). Bir Yerel Hizmet Birimi Olarak İtfaiyenin Tarihi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, C.15, S.2.